

El mecenes, un perfil en transformació

Als anys 80 proliferen les fundacions i les empreses prenen el protagonisme

S.M. / L.S.
BARCELONA

A finals dels anys 70, però sobretot a la dècada dels 80, amb la recuperació de la democràcia i les institucions d'autogovern, van arribar les subvencions i les inversions públiques en cultura. En part, es va delegar la responsabilitat de la cultura a l'administració pública, i el mecenatge es va transformar sobretot en la fórmula de les fundacions. "Comença a haver-hi una mínima estructura cultural i moltes iniciatives ja no necessiten mecenes gràcies a les subvencions", destaca l'historiador Francesc Vilanova. Si el 1975 es publicaven 500 títols en català, a finals dels 80 ja eren milers. La Gran Enciclopèdia Catalana, que havia superat una crisi econòmica a finals dels 60 amb els ajuts de Jordi Pujol i Joan B. Cendrós, entre d'altres, als 80 acumulava milers de subscriptors.

L'augment de fundacions va fer que es reguessin per llei el 1982. Llegats de mecenes històrics com els de Cambó o Patxot s'hi van acollir. A l'exili ja havia nascut la Ramon Llull, ara sorgia la Pau Casals i, en la mateixa època, Lluís Carulla creava la Fundació Carulla, que treballa per promoure la llengua, la cultura i els valors que configuren la societat catalana, i ha garantit la supervivència d'Editorial Barcino. Altres entitats es van crear amb aportacions col·lectives com la Fundació Congrés de Cultura Catalana, el 1979, amb més de 3.500 persones -avui en diríem *micromecenatge*- . El patrimoni artístic de la majoria de grans creadors, de Dalí a Tàpies, també s'ha posat a l'abast del públic a través de fundacions.

"En aquest país hi ha hagut mecenatges sense marc legal per fer mecenatge -afirma l'exconseller de Cultura Ferran Mascarell-. Alguns, com Cambó, de tipus florentí, van suplir la política d'estat quan no hi havia estat ni política cultural. D'altres van actuar en defensa d'una idea de país i de la cultura catalana durant el franquisme, com Carulla i Cendrós. Més recentment hi ha hagut projectes personals lligats a institucions pròpies com

els de Vila-Casas, Suñol o Jordi Clos. I també grans col·leccionistes: Godia, Folch... I hi ha l'experiència del Macba, amb Leopoldo Rodés que va reunir un grup d'empresaris per fer la col·lecció del museu amb aportacions anuals, un cas realment interessant". El químic Pere Mir i l'enginyer Pere Balsells són dos exemples més, singulars, de grans mecenes en el camp científic, amb finançament i beques. D'altres, com Han Nefkens, aposten per ajudar els artistes emergents. I encara hi ha, en el camp musical, el cas de Jordi Savall i Montserrat Figueras, amb la Fundació Internacional de Música Antiga.

"La filantropia introdueix una visió de país, de com pots comprometre la ciutadania i l'empresariat en un esforç compartit", diu David Camps, expert en *fundraising*. A falta de la possibilitat de fer mecenatge, a Catalunya es va expandir des de principis dels 90 el patrocini. Des del mateix Ajuntament de Barcelona, recorda Mascarell, es van buscar diners privats a canvi de presència de marca per començar amb el festival Grec i després en centenars d'activitats. Fins a la crisi. També la Generalitat s'hi va apuntar. I aquest ha sigut el model més estès. "Hi ha hagut un canvi generacional en moltes de les empreses i s'han organitzat de manera diferent -explica el gerent del Liceu, Roger Guasch-. El suport ja no depèn tant de l'emotivitat, busquen un cert retorn social, sigui portant clients, fent *networking*..." Avui la majoria de patrons dels consells de mecenatge de grans institucions són empreses o les seves fundacions, representades per executius. Entre els pocs propietaris que són mecenes a títol individual "hi ha la voluntat de no fer exposició pública de la seva generositat per por de l'allau de peticions", diu Camps. És una nova etapa de la filantropia clàssica, que vol impulsar un canvi radical, com ho demostra la creació de la Fundació Catalunya Cultura, una fundació privada impulsada per la conselleria de Cultura i finançada per les principals empreses mecenes del país per fer pressió per aconseguir una llei de mecenatge i divulgar la cultura de la filantropia. ■

El 2014, Cultura i vuit empresaris van impulsar la Fundació Catalunya Cultura per buscar capital per a projectes culturals. ACN